

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 140/2024 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Viveca Still, valtiovarainministeriö
- tietohallintoneuvos Marjukka Ala-Harja, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Aino Jalonen, Digi- ja väestötietovirasto
- johtaja Teemu Jokinen, Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- Svenska Finlands folkting
- Etelä-Karjalan liitto
- Ammattiliitto Pro ry
- Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Digi- ja väestötietovirastosta annettua lakia. Esityksen mukaan Digi- ja väestötietoviraston toimipaikkojen maantieteellisestä sijainnista määrättäisiin jatkossa valtioneuvoston asetuksen sijaan viraston työjärjestyksessä.

Esitys perustuu valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen valtakunnalliseen suunnitelmaan 2024–2027, jonka yhteydessä valtioneuvosto linjasi, että valtion toimipaikkojen sijoittamista koskevaa sääntelyä vähennetään joustavan asiakaspalvelun ja toimitilaverkon ketteryyden lisäämiseksi.

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2024 vp

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan Digi- ja väestötietovirastosta annettua lakia (304/2019) muutettavaksi siten, että Digi- ja väestötietoviraston toimipaikkojen maantieteellisestä sijainnista määrätään jatkossa valtioneuvoston asetuksen sijaan viraston työjärjestyksessä. Lainmuutos mahdollistaa Digi- ja väestötietovirastolle palveluverkoston ja toimintojen järjestämisen tarkoituksenmukaisella ja käyntiasiointitarvetta vastaavalla tavalla nykyistä joustavammin.

Ehdotuksen mukaan Digi- ja väestötietoviraston on toimipaikoista määrätessään noudatettava, mitä valtion palveluiden saatavuudesta ja toimintojen sijoittamisesta annetussa laissa (728/2021) säädetään. Sen mukaan valtion palveluiden saatavuus tulee järjestää sekä yksiköt ja toiminnot sijoittaa siten, että koko maan kattavasti valtion tehtävät hoidetaan tuloksellisesti ja palvelun saatavuus vastaa eri asiointin keinoja käyttäen eri asiakasryhmien palvelutarpeeseen perusoikeudet turvaavalla tavalla. Valtion palveluiden saatavuutta ja yksiköiden ja toimintojen sijoittamista koskevien päätösten ja suunnitelmien tulee lisäksi vahvistaa elinvoimaisuutta, turvallisuutta ja valtion kilpailukykyä työnantajana maan eri osissa. Jos valtiovarainministeriö katsoo päätöksen merkittävästi vaikuttavan mainittujen tavoitteiden toteutumiseen, se voi pidättää päätösvallan itsellään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Digi- ja väestötietoviraston on käsiteltävä työjärjestyksensä muutokset ministeriön kanssa etukäteen.

Digi- ja väestötietoviraston pääasialliset asiointikanavat ovat nykyään digitaalinen verkkoasiointi, puhelinasiointi ja sähköpostiasiointi. Vuonna 2023 noin kahdeksan prosenttia kaikesta asiointista oli käyntiasiointia, ja osuuden arvioidaan vähenevän edelleen. Käyntiasiointia vaativat vain vihkeminen, ulkomaalaisten rekisteröinti ja tietyt notaaripalvelut. Virastolla on 36 toimipaikkaa, mikä esityksen perustelujen mukaan on käyntiasiointitarpeeseen nähden liikaa, ja monien toimipaikkojen käyttöaste on heikko. Toisaalta on toimipaikkoja, joissa käyntiasioinnille on suuri kysyntä. Käyntiasiointia järjestetään jo nykyisin myös väliaikaisten pop up -palvelupisteiden, tilauspalveluiden tai usean eri viraston yhteisten palvelupisteiden avulla.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Ehdotetun lainmuutoksen myötä Digi- ja väestötietoviraston on mahdollista suunnata entistä paremmin resurssejaan nimenomaan palvelutarpeen mukaisesti. Sijoittumisessa ja palvelutarjonnassa tulee huomioida alueelliset ja kielelliset näkökohdat, samoin kuin erityisryhmien ja ikääntyvän väestön tarpeet.

Sähköisten asiointimahdollisuuksien kehittyessä toimipaikkojen maantieteellisen sijainnin merkitys vähenee. Osalle asiakkaista käyntiasiointi on kuitenkin ainoa mahdollisuus hoitaa asiansa. On myös toimia, jotka vaativat henkilökohtaisen tapaamisen. Valiokunta katsoo, että palvelukanavien monipuolistuessa ja erilaisia käyntiasiointiratkaisuja otettaessa käyttöön asiakasviestintää tulee edelleen kehittää, jotta asiakas tietää, mistä ja miten hän voi saada tarvitsemansa palvelun.

Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta ehdottaa lain nimikkeen tehtäväksi teknisen korjauksen.

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2024 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 140/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan digi- ja väestötietovirastosta annetun lain (304/2019) 2 § seuraavasti:

2 §

Toimialue

Digi- ja väestötietoviraston toimialueena on koko maa, jollei erikseen toisin säädetä. Viraston toimipaikoista määrätään Digi- ja väestötietoviraston työjärjestyksessä noudattaen, mitä laissa valtion palveluiden saatavuudesta ja toimintojen sijoittamisesta (728/2021) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2024 vp

Helsingissä 5.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Eemeli Peltonen sd
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Ben Zyskowitz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne